

CRÒNICA

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE LLAGOSTERA

ANY 1993 / NÚM 7 Exemplar gratuït

La Casa de les Vídues
Cent anys per tenir una Biblioteca Pública

La Casa de les Vídues

Cent anys per tenir una Biblioteca Pública

Fa cent anys s'inaugurava el carrilet de Sant Feliu a Girona, es posava la primera pedra del Casino Llagosterenc i la indústria del suro estava en plena efervescència. Enrrera havia quedat la invasió napoleònica, la proclamació de la República Federal el 1869 per part d'en Pere Caimó i feia poc que s'havia acabat la tercera i última Guerra Carlina.

Eren esdeveniments propis d'un segle convuls, com tots, que anava a cavall entre la monarquia i la república. El 1863, el poble de Llagostera va comprar les restes del Castell al duc de Medinaceli per ubicar-hi l'Ajuntament i l'escola, i tot just es començava a projectar l'eixample fora muralla impulsat per Antoni Romeu.

El 1874 es fundava la cooperativa La Regeneradora i deu anys més tard en Jaume Roure i Prats, *el cacic*, ja era l'alcalde de la vila, i com veurem més endavant, un dels protagonistes d'aquesta crònica que vol explicar la història d'un dels projectes culturals que més ha costat crear: la Biblioteca Pública.

Detall del balcó de la Casa de les Vídues.
Foto: Arxiu Mas

Pel camí trobarem l'Escola de Belles Arts, que ara comparteix edifici amb la biblioteca, i els diferents intents de formar un museu. Segons la historiadora Dolors Grau, la primera escola de Belles Arts es va fundar a finals del segle passat quan en Llorenç Carbó va començar a donar classes de dibuix al carrer Sant Pere. Però l'escola, com tants altres projectes fallits, es va anar esmoreint fins que el 1903 l'Ajuntament va obrir l'Escola de Belles Arts al carrer Migdia i va nomenar director i únic professor Rafael Mas i Ripoll (Barcelona, 1876 - Girona, 1956). A Mas i a mossèn Josep Gelabert i Rincón (Olot, 1859 - 1936), se'ls deu les influències pictòriques que hi ha hagut

aquest segle a Llagostera, i que tenen els seus exponents més destacats en Emili Vilà i Gorgoll (Llagostera, 1887- - 1967) i Pere Mayol i Borrell (Llagostera, 1906 - 1986).

Els primers antecedents

Fullejant les actes municipals, trobem que en el ple del 22 de juny de 1873, essent alcalde Bonaventura Carbó, el president i el secretari del consell local de l'Associació de Treballadors (vinculat a la Primera Internacional o AIT), demanen que se'ls concedeixi un local i una biblioteca per al seu perfeccionament personal. L'Ajuntament torna la sol·licitud dient que no hi pot accedir. Deu anys després de comprar el castell debien tenir prou dificultats, però en el temps, i canviant els promotors, la proposta es va anar repetint, i sempre amb resultats semblants.

No hi ha gaire constància de la vida cultural del poble a finals del segle passat, però sí que se sap que la prosperitat econòmica que va portar la indústria del suro va facilitar la creació de casinos, cafès i centres que eren els autèntics dinamitza-dors de la vida local: tenien corals,

petites biblioteques i sobretot debat polític. De tots ells només ha sobreviscut el Casino Llagosterenc, on encara avui hi ha una biblioteca, expoliada en bona part durant la guerra i sempre més infrautilitzada.

Així doncs, l'aspiració dels llagosterencs a tenir una bona biblioteca es remunta com a mínim a la segona meitat del segle passat. I si s'ha tardat cent anys per aconseguir-la, això no vol dir que ara, que commemorem els deu anys de la seva inauguració, les instal·lacions estiguin suficientment aprofitades, ni molt menys. Si agafem la història de la Casa de les Vídues entendrem per què a Llagostera les coses triguen tant a cuallar.

El Museu-Biblioteca de mossèn Gelabert

En un extens escrit del 21 de setembre de 1909, mossèn Josep Gelabert proposa a l'Ajuntament la creació d'un Museu-Biblioteca i ofereix una col·lecció d'exemplars mineralògics, alguns objectes d'art i material per a la instal·lació. Quinze dies més tard l'Ajuntament acorda (ple 7 -10 - 1909) crear el Museu-Biblioteca i en no disposar d'un local adequat es decideix destinar-hi la Sala Capitular de la Casa Consistorial. Es donen les gràcies al mossèn i s'acorda crear una Junta per administrar la nova entitat, que es constitueix el 21 d'octubre de 1909:

President: l'alcalde, Joan Palé
Vice-president: mossèn Josep Gelabert

Conservador: Vicens Rodas Collell

En aquest petit habitatge annex a l'església, mossèn Gelabert hi va instal·lar el seu museu. Foto: A.M.L.L.

Bibliotecari: el capellà de la parròquia (no hi ha el nom)
Tresorer: Pere Adroher Costa
Secretari: Santiago Bordas Vives

Vocals: el professor de Belles Arts, Rafael Mas, August Moret de Ciurana, Climent Rodas Mont

El Reglament per al règim del Museu-Biblioteca de Llagostera està datat el 9 de juny de 1910. És un document interessant que contempla en un total de 26 articles com s'ha d'organitzar i conservar el fons de l'entitat. Entre altres punts, s'explica que tots els objectes tindran una tarja amb el nom i cognoms de la persona que els hagués donat o cedit en dipòsit, a més del nom de l'aparell exposat, l'ús que hagués tingut i la seva procedència.

El Museu havia d'estar obert tots els diumenges de l'any. Els alumnes de l'Escola de Belles Arts, així com les persones que ho sol·licitessin el podien visitar durant la setmana. Es preveia que si l'entitat es dissolia, els objectes serien retornats als

seus antics propietaris i els que sobressin s'haurien d'entregar a l'Hospital de la vila.

El 9 de febrer de 1911 Gelabert, Mas i Moret demanen a l'Ajuntament que els cedeixi els baixos de la Casa Consistorial (no es diu res de l'acord anterior), ja que s'han traslladat les escoles públiques. Fan una nova declaració d'intencions i expliquen que el Museu serà un compendi de mineralogia i d'arqueologia, amb mostres de les arts liberals fins arribar a obtenir una demostració històrica de la indústria dels taps "des de la seva rudimentària fabricació fins a la perfecta manufactura, així com l'imprès en paper de suro i els blocs esmaltats". (Vist ara amb els anys, si s'hagués consolidat aquest projecte, avui Llagostera podria disposar d'un gran Museu del Suro, que ben segur superaria el que hi ha a Palafrugell). Tres dies més tard, el ple dona el vist-i-plau a la proposta.

No hem trobat més notícies del Museu, fins que

La torre Albertí va ser la seu del museu de Llagostera durant la guerra civil. Foto: Arxiu Mas.

en el ple del 28 d'octubre de 1914 es dona compte d'un escrit del professor Crespo, demanant la cessió de la col·lecció de minerAlogia per ubicar-la a l'Escola de nenes. L'Ajuntament acorda consultar-ho amb mossèn Gelabert, i en el ple de l'11 de novembre de 1914 es dona compte d'un escrit del mossèn que diu que com a donant i president de la Junta del Museu no hi està d'acord, i així es comunica al mestre Crespo.

A partir d'aquí poca cosa més hem aconseguit saber sobre el Museu-Biblioteca de mossèn Gelabert. La Dolors Grau en el llibre *Llagostera dels Quaderns de la Revista de Girona*, explica que fins el 1916 mossèn Gelabert no va tenir el permís per instal·lar objectes de primera categoria i va escriure al Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts, demanant-los quadres i escultures en dipòsit. L'any 1919 la Direcció General de Belles Arts va enviar dos quadres per al museu provinents del Museu Nacional d'Art Modern: una obra de Julio

Moisés Fernández de Villarante, *Retrato de mi madre* (185 x 138 cm.) i un altre de Modest Urgell *Estudio de paisaje* (20 x 30 cm.). El primer va ser retornat al cap d'un temps a Madrid i del segon no se n'ha sabut res més, tot i que l'any 1980 encara va ser reclamat.

Un altre aspecte, que no s'ha pogut confirmar a les actes municipals, és que en el número 24 del *Lacustaria*, corresponent a l'1 d'abril de 1967, i en l'apartat *Sabia vostè que...* es parlava que segons un concurs anunciat el 4 de febrer de 1922, es sol·licitava la concessió d'una biblioteca dotada amb llibres per valor de 2.000 pessetes, i que el 24 de març del mateix any i per Real Ordre va ser aprovada aquesta sol·licitud. Enlloc consta que mai arribessin aquests llibres.

Els conflictius anys trenta

Un document municipal sense data, però que correspon a l'Ajuntament que

hi havia durant la Guerra Civil, explica que s'ha de reorganitzar el Museu Municipal i es nomena Josep Calvet perquè es faci càrrec de les coses que hi ha dipositades en un dels locals dels jutjats (suposem que és el que quedava del fons del museu de mossèn Gelabert) i que es traslladi el Museu a la Torre Albertí.

El ple del 18 d'agost de 1937 faculta l'alcalde Santiago Vila perquè disposi l'acabament del local del Museu. El 8 de setembre l'Ajuntament demana a la CNT que entregui alguns objectes que entenen que han de figurar en el museu. El 3 de desembre el ple aprova la constitució d'una nova junta, presidida per l'alcalde i de la qual en formen part, el vicepresident i director del Museu, Josep Calvet; el conseller de Cultura (?); el professor de l'Escola de Belles Arts, Rafael Mas; el director de l'Escola Graduada (?) i dos representants de la UGT, Rosa Bagué i Robert Soler. La CNT va renunciar als seus delegats.

El 10 de gener de 1938

Josep Calvet presenta la dimissió com a director, perquè diu que s'han cremat papers i altres coses que considera de valor. En un parell més d'actes es parla del tema, però no s'aclareix quines eren les acusacions, ni contra qui anaven, però la derrota del front republicà també va representar la fi del museu i la total dispersió dels materials.

Can Pèlit o la Casa de les Vídues L'enfrontament entre Roure i Boada

Després d'haver fet aquest recorregut per les desafortunades experiències culturals de Llagostera a principi de segle, tornem a finals del XIX per afrontar el motiu principal d'aquesta crònica: la Casa de les Vídues, també anomenada Can Pèlit i actual Biblioteca Pública i Escola de Belles Arts.

La Casa de les Vídues ocupava els números 1 i 2 de la plaça que popularment sempre s'ha conegut com plaça de Dalt i que ha tingut com a noms oficials: de la Constitució, del 18 de Juliol i de la Llibertat. El nom de la casa és degut que les vídues de la família Boada - els antics propietaris -, deixaven la casa pairal per anar a viure al poble i així estar més a prop de l'església.

El casal, que es va construir en el segle XVI, amb un estil renaixentista, es va anar degradant amb el temps tot i que al voltant de 1900 acollia la botiga de Can Pèlit, una casa acreditada per

Jaume Roure. Foto: A.M.L.L.

la venda de terrissa. Altres versions diuen que a principis d'aquest segle l'edifici ja presentava un estat general d'abandonament.

Sigui com sigui, ara entrem en una part fonamental de la nostra història. Un temps abans, el 1888, Jaume Roure i Prats, a punt de deixar l'alcaldia de Llagostera per ser diputat provincial va impulsar un pla d'urbanització de la plaça de Dalt que obligava a fer retrocedir la façana de la Casa de les Vídues uns quants metres, la qual cosa representava la total destrucció de l'immoble.

Els motius són prou clars: Roure vivia a la casa del carrer Sant Antoni, construïda o remodelada al voltant de 1860 i un exemple notori del neoclassicisme romàntic. Si feia enderrocar l'edifici de la Casa de les Vídues, la seva finca quedava integrada a la plaça i amb un ampli carrer al davant per arribar al carrer Santa Anna i al Casino de Can Caldes, el seu lloc de tertúlia.

A més, el *cacic* aprofitava l'ocasió per enderrocar una propietat seva devaluada (on avui hi ha Can Perxachs), cobrava per fer-ho 3.000 pta. de l'Ajuntament; es quedava amb els materials

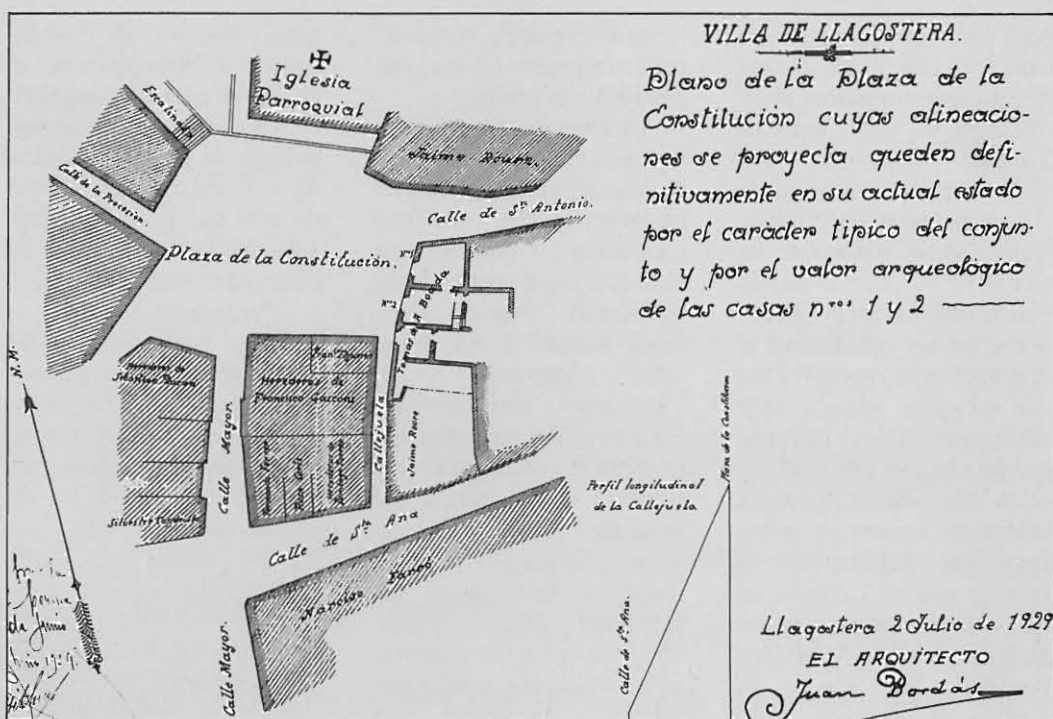
Tomàs Boada Flaquer. Foto: C. Ruiz

d'enderroc de la seva finca i dels de la Casa de les Vídues i s'apropriava del terreny que sobrès d'aquesta finca una vegada s'hagués executat el projecte d'alineació i rasant del carrer que unia la plaça de Dalt amb Santa Anna. I per si tot això fos poc, anys més tard Roure va ser acusat d'haver-se embutxacat les 12.000 pessetes destinades a pagar la compra de la Casa de les Vídues que mai no es va materialitzar.

L'expedient de Rosa Coris

Cuirosament, aquests fets es poden reconstruir a partir de l'expedient que es va instruir a l'Ajuntament a instància de Rosa Coris Sabater, sobre l'estat ruïnós de la casa propietat de Tomàs d'A. Boada, el 29 de març de 1929.

Es a dir, havien passat més de 40 anys i la Casa de les Vídues continuava en peu. Les raons que varen portar a Rosa Coris, veïna i propietària de la plaça de Dalt, a remoure aquest contenciós eren prou conegudes a l'època però avui són intrascendents. El cas és que l'opulent Roure es va trobar amb un contrincant més poderós que ell: en

Plànol de l'any 1929 de l'arquitecte Joan Bordàs sobre la plaça de Dalt.

Vicenç Boada, primer, i el seu fill Tomàs d'A. Boada, comte de Marsal, més endavant.

Podríem dir que aquest expedient inclou l'últim intent de Jaume Roure - el procés el va portar el seu fill Francesc - per fer complir un acord municipal del seu mandat, 40 anys abans, i que ni durant els seus 25 anys de caciquisme, ni posteriorment, va aconseguir fer executar.

Rosa Coris tenia tota la raó quan deia que la casa presentava un estat ruïnós i els perills que per aquest motiu comportava. La família Boada va contestar que els arguments eren exagerats però reconeixia que s'h'hi havien de fer obres de reparació. També aprofitava per recordar que el pla va ser una equivocació com ho demostrava el fet que l'edifici no s'hagués enderrocat.

S'apuntava que era una de les cases més velles del poble, "que té una façana de

depurat estil gòtic i que és una construcció netament catalana de finals del segle XV i principis del XVI". Citava exemples de ciutats com Toledo i Ciudad Real que havien respectat els barris antics i acabava demanant que se li donés permís per restaurar l'immoble.

El 7 de juny de 1929 l'Ajuntament acordava finalment rectificar el pla de 1888 - ningú no l'havia anul·lat - i que l'arquitecte Joan Bordàs redactés un nou projecte de la plaça perquè quedés en l'actual estat. En la seva memòria, l'arquitecte fa una interessant reflexió sobre la conservació del tresor artístic nacional: "... i si bé les lleis, amb tot el seu zel i rigor no poden impedir en tots els casos que passin a l'estranger a enriquir museus i col·leccions particulars, objectes d'art que solen ser oferts al millor postor per la cobdícia dels seus propietaris, molt més ho són en els casos en què l'objecta

d'art ve a ser completament destruït sense quedar rastre del mateix, com succeeix quan per afany de modernitzar les ciutats i pel mal entès urbanisme, són destruïts sense profit per ningú, edificis de més o menys importància històrica o artística, però que sempre constitueixen una riquesa inapreciable per les poblacions i són motiu d'atracció pel turisme". (Algú relaciona aquests cas amb l'Estant de Dalt?).

L'arquitecte afegeix que l'edifici ha de ser restaurat i rehabilitat per instal·lar-hi un museu d'art local, una escola d'arts i oficis o una altra institució pública de caràcter cultural. És a dir, que l'any 1929 un arquitecte per encàrrec de la família Boada ja apuntava que la Casa de les Vídues havia de ser el que va esdevenir 53 anys més tard.

El contenciós entre la família Roure i la família Boada és molt més sucós,

però com que tampoc és el tema que ens ocupa, només direm que es va acabar el 21 d'octubre de 1931, quan el Tribunal Provincial del Contenciós-Administratiu de Girona va desestimar el darrer recurs dels Roure i va confirmar els acords municipals que succintament deien que un Ajuntament té dret a reformar qualsevol pla que s'hagués acordat amb anterioritat, amb el benentès que no s'hagués executat.

A més, Tomàs Boada va acabar de treure's de sobre l'amenaça d'enderrocar la casa, ja que el 7 d'agost de 1931 va aconseguir que fos declarada Monument Històric-Artístic.

Les gestions durant els ajuntaments franquistes

Hem de fer un altre salt en el temps. Abans comentàvem com és difícil esclarir que va passar amb el Museu-Biblioteca de mossèn Gelabert i amb el Museu republicà. És obvi que en els primers anys de la postguerra hi havia prou dificultats com perquè ningú no pensés ni amb museus ni en biblioteques, però en el ple del 7 de juliol de 1954, essent alcalde Leandre Calm, es va acordar demanar a la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis que: *"atès l'interès que té l'entitat en la difusió de la cultura a través de la creació de biblioteques públiques, l'Ajuntament considera que a Llagostera seria bo crear-ne una per a la infància i la joventut. I amb aquest fi es sol·licita a la direcció general de la Caixa que instal·li una biblioteca a la vila"*. (No sabem si va

haver-hi resposta a la petició, però en qualsevol cas, ens remetem a la realitat).

Un any més tard, el 25 de novembre de 1955, el mateix ajuntament del que també en formaven part Climent Casanovas - que va ser alcalde al cap de poc -, Josep Casadevall, Narcís Font, Emili Ramos, Emili Raset, Joan Vilaplana i E. Vilallonga, i n'era secretari Francesc Gifre, encarregava a l'arquitecte municipal la redacció d'un projecte per aprofitar l'edifici de la Casa de les Vídues que ja havia donat al municipi el seu propietari Tomàs Boada. S'explicava que les parets es trobaven en bon estat i que seria lamentable i

antieconòmic enderrocar la casa, ja que amb poc esforç i diners (!) es podria habilitar per fer-hi un local de conferències i biblioteca pública, a més d'un magatzem. Dos mesos més tard, el secretari de l'Ajuntament dóna compte al ple de les possibilitats que hi ha per a la creació d'una biblioteca, atesa la predisposició del Centro Coordinador de Bibliotecas de la provincia, que depenia del Servicio Nacional de Lectura. El ple autoritza l'alcalde Climent Casanovas perquè continuï les gestions.

L'abril de 1956 l'arquitecte municipal Francesc Mollera Moreno presenta el primer projecte d'obres de consolidació i habilitació provisional de la Casa de les Vídues.

A la memòria constata que l'edifici està quasi enderrocat i inservible, però que té alguns elements arquitectònics que es poden aprofitar, al·ludint al valor històric-artístic de la casa. Exposava que aquests valors

arquitectònics es poden conservar interrompent el procés de ruïna i consolidant l'estructura per si es pogués integrar en un futur projecte de més envergadura. També demana que es mantingui el solar edificat en benefici de l'estètica urbana de la vila.

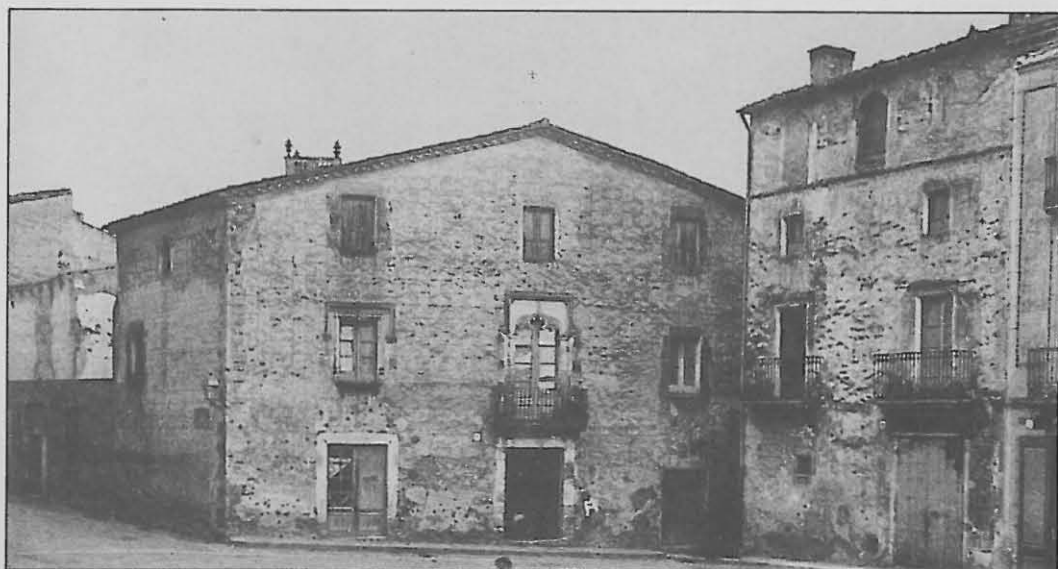
L'arquitecte esboça el projecte com una simple consolidació de l'estructura i perquè es pogués fer servir provisionalment de magatzem i proposava cedir la resta a la Parròquia perquè tingués un lloc de reunió, mentre no es disposés d'un local adequat. Com es pot veure, en pocs mesos l'interès per la biblioteca va quedar superat pel de la parròquia.

La donació de la Casa de les Vídues

El 15 de novembre de 1957 es formalitza amb escriptura del notari José Vicente Ortiz Muro de Barcelona, la donació de la Casa de les Vídues efectuada per Tomàs d'A. Boada Flaquer, comte de Marsal, i les seves germanes a favor de l'Ajuntament de Llagostera.

Un informe de l'arquitecte Mollera constata que el solar té uns 125 m² i que l'edifici és de tres plantes. Valora la finca en 15.000 pessetes. (Setanta-dos anys abans ja era valorada en 12.000 pessetes ...). Però a l'escriptura hi consta el preu de 10.000 pessetes, i la família Boada la cedeix perquè sigui destinada a fins de la municipalitat, religiosos, culturals o benèfics.

El 15 de març de 1959 el ple acorda fer reparacions a la Casa de les Vídues, tan aviat com ho permeti l'economia municipal. El 9 d'octubre de

La Casa de les Vídues havia acollit la botiga de can Pèlit abans de començar la seva degradació. Foto: A.M.L.L.

1959 s'acorda adquirir les obres *Biografia de Francisco Franco* i *Neutralidad de España* amb destí a la Biblioteca Municipal (¿?).

El 1962 hi ha un nou expedient de reconstrucció i reforma parcial de la Casa de les Vídues, de l'arquitecte Francesc Mollera. Es torna a constatar que l'edifici ja és una ruïna, que només es conserven els murs perimetrals i alguns teulats sense garantia. L'arquitecte diu que la reconstrucció externa total és massa costosa. Torna a proposar habilitar la planta baixa com a magatzem i sosté que les obres de consolidació han de permetre aturar la ruïna de la casa.

Reivindicacions al Lacustaria

En el número de març de 1962 del *Lacustaria*, el secretari de l'Ajuntament Francesc Gifre parla en un article de la necessitat d'una biblioteca. Diu que l'Ajuntament hi està treballant i que podria instal·lar-se a les futures escoles del Puig. Un

any més tard, la redacció de la mateixa revista apunta que seria interessant que la biblioteca del Casino España (sic) s'organitzés degudament i es procurés despertar l'interès per la lectura.

Aquí podem apreciar la importància d'un mitjà de comunicació local, com a vehicle per expressar les necessitats sòcio-culturals d'un poble on fins ara hem vist que quan alguna persona sensibilitzada ho intentava, sempre es trobava amb entrebancs, fonamentalment de la mateixa administració local.

Durant els anys seixanta el *Lacustaria*, tot i les limitacions de la censura, va complir amb escriure aquest paper i va ser un digne portaveu de les esperances i els anhels dels llagosterenços. Hem vist com després de la guerra l'única biblioteca que hi havia al poble, la del Casino, feia el paper de la trista figura; com la totpoderosa Caixa de Pensions no va portar a Llagostera la biblioteca que en canvi va instal·lar a Cassà i a tants altres pobles de

Catalunya; i com els diferents ajuntaments van passant els anys sense posar fil a l'agulla.

En Miquel Casadevall, en un article al número 15 de *Lacustaria*, parlant de Joventut i Cultura, recorda que abans de les reformes del Casino, on hi ha el saló-cafè, era un pati on hi havia una biblioteca que comunicava amb el cafè, avui sala de ball. "Hi havia un silenci com a l'església per no destorbar els lectors. Hi havia diaris, revistes, llibres, no hi havia cap diari a les taules del cafè. (...) Una bona biblioteca no és una quantitat de llibres, sinó la qualitat. Bons autors i bons llibres. L'Enciclopedia Espasa (completa ..?). La història de Catalunya de Rovira i Virgili. Episodis Nacionals de Benito Pérez Galdós i altres deu o quinze noms il·lustres. També sé que hi ha hagut o encara n'hi ha que s'haurien de cremar (una metàfora per la censura?) No són a propòsit per a una bona biblioteca. On és la biblioteca? És amagada a dalt i tancada amb pany i clau".

Dues imatges que mostren el total estat de ruïna de la Casa de les Vídues als anys 60.
Foto: A. M. LL.

En el següent número del *Lacustaria* hi ha una Editorial reclamant una biblioteca pública. Com a única alternativa entenen que s'ha de reestructurar la del Casino i posar-la a la secretaria, on ja havia estat.

El juliol de 1966 el Grup Excursionista Bell-Matí, que acabava de néixer, s'afegeix a les reivindicacions i en la mateixa revista lamenta que els joves no tinguin una biblioteca a l'abast. Per posar-hi remei, anuncien que pensen crear una biblioteca circular i com que no tenen diners demanen que qui tingui llibres els cedeixi per aquest fi.

En el següent número del *Lacustaria*, el Bell-Matí diu que el projecte va endavant, que els llibres es poden anar a buscar al Casino els dimarts i els divendres i s'expliquen les condicions del préstec.

Nou projecte de reconstrucció

Uns mesos abans, el juny de 1965, els arquitectes Xavier de Bolós i Xavier Solà van presentar a l'Ajuntament un nou projecte de reconstrucció i consolidació

per a l'Edifici Museu i Biblioteca de la Casa de les Vídues.

Constaten que la façana principal encara es conserva, sobretot el balcó de pedra picada decorada i les jambes i dintells de pedra. També es conserva una part de l'esgrafiats "amb un dibuix geomètric molt simple". Proposen una actuació a cada planta. A la planta baixa, la sala de la biblioteca amb capacitat per a 18 lectors i taules i armaris per biblioteca i llibres i fitxers. En el primer pis, sala de conferències per a 30 persones i sala de Museu. En el segon pis, dues sales per exposicions o museu i una dependència per a dipòsit o magatzem.

El ple del 7 de gener de 1966 demana a la direcció general de Belles Arts la creació de la biblioteca municipal, sala de conferències i museu, en l'edifici de la plaça 18 de Julio. El mes de març del mateix any l'arquitecte Xavier de Bolós, ara en solitari, presenta un nou projecte de reconstrucció de l'edifici, pràcticament calcat de l'anterior. Proposa ampliar la capacitat de la biblioteca a 56 persones; en el primer pis

la sala de conferències ja és de 40 persones i la segona planta es deixa per a magatzem. La sala del museu queda per un futur. . . Torna a justificar la necessitat de salvar l'edifici i exposa que un municipi de més de 4.000 habitants ha de disposar d'una casa dedicada a les activitats culturals. Ni en aquest ni en l'anterior projecte no es parla del cost de les obres.

L'u de juliol de 1966 el ple encarrega el projecte i faculta l'alcalde Ricard Presas perquè faci els tràmits necessaris per a la creació del Centre Municipal de Lectura.

En un expedient que inclou les gestions fetes del juny del 1966 fins al 4 d'abril del 67, hi ha el conveni signat entre Ricard Presas i Enric Mirambell, segons el qual l'Ajuntament destinarà 25.000 pessetes anuals per atencions a la biblioteca, la mateixa quantitat que el Centre Provincial Coordinador de Biblioteques. També la còpia del reglament de règim intern i del reglament de préstec de llibres, així com una certificació del secretari Joan Ribas, segons la qual a Llagostera no existeix cap altra biblioteca (amb la del

La façana de l'edifici va resistir pràcticament fins que es van iniciar les obres de restauració. Foto: A. M. LL.

Casino ja ningú hi comptava). La Junta presidida per Ricard Presas l'integren a més, Joan Pinsach Arxer, secretari; Antoni Mascort Vert, tesorero; i els vocals Pompeu Pascual Coris i Francesc Rigau Geli. L'encarregat havia de ser Joan Pinsach i rebria una remuneració anual de 21.000 pessetes.

Una nota escrita a mà diu que la sala de lectura ha de tenir lloc per a 40 nens i 20 adults. La sala d'actes s'amplia fins a 80 butaques, amb cabina de projeccions. L'aula de dibuix, amb 30 taulers. L'aula de Cultura General, 30 places, i una sala de reunions per a entitats culturals.

L'alcalde Ricard Presas signa una memòria sobre la necessitat de la creació d'una biblioteca, on fa una descripció de la situació geogràfica, els avantatges del poble i l'atracció que senten els turistes "que hi pernocten fugint de l'intolerable bullici de la costa". Fa publicitat del dolmen de Romanyà i de les troballes arqueològiques, del

museu Vilà, de la monumental església, de les diferents entitats culturals de la població, de l'Escola de Belles Arts i Oficis, de la necessitat de comptar amb una biblioteca pels molts joves obrers que treballen en les moltes indústries del poble i de les entitats locals: el Casino, l'Hospital i la Creu Roja.

En un conveni amb la Diputació s'estableixen les normes de creació d'una biblioteca que tindrà un fons inicial de 1.500 volums, una quarta part dels quals ha de ser literatura juvenil. En un escrit del 4 d'abril de 1967, Enric Mirambell diu que per poder continuar la tramitació cal disposar d'un local ja adaptat o bé oferir al ministeri un terreny per edificar de nova planta. Un mes abans, el Servicio Nacional de Lectura havia tornat el projecte d'obres i l'expedient, amb l'araument que el Ministeri d'Educació i Ciència retorna tots els projectes dels edificis que no són de propietat estatal, a més de fer una sèrie de

modificacions puntuals en la proposta municipal.

Expedient d'enderroc (1968 - 1972)

Aquesta decisió centralista - cessió de terrenys i immobles del municipi a l'Estat perquè aquest hi ubiqüi determinats serveis - fa replantejar les actuacions municipals que el 20 de maig de 1968, mentre a França volaven les llambordes, inicia un nou expedient per sol·licitar a la Comissió Provincial de Monuments poder enderrocar *la casa en runes*, propietat de l'Ajuntament, que està qualificada com a Monument Històric-Artístic.

L'alcalde recalca en un escrit que només es pot aprofitar el balcó, la finestra i el dintell, i que és necessari disposar del solar per fer-hi la biblioteca; deixan clar que es preservaran els elements abans esmentats i suggereix que s'incorporin al nou edifici. Un nou informe de

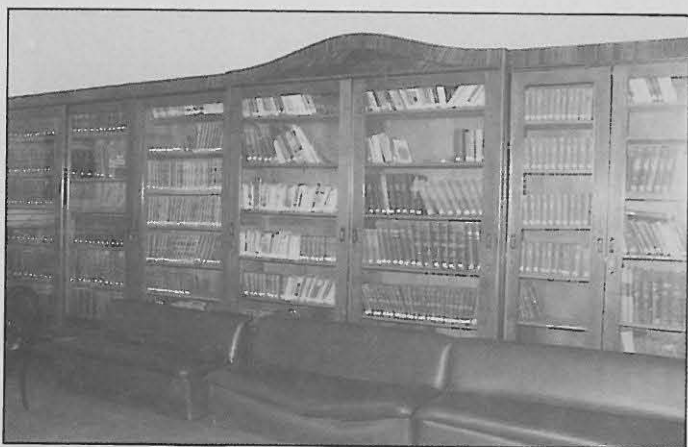
l'arquitecte Xavier de Bolós confirma l'estat ruïnós de la Casa de les Vídues.

La comissió Provincial de Monuments contesta que atès el caràcter del monument no es pot enderrocar sense l'autorització de la Direcció General de Belles Arts i es remarca que s'ha de preservar la façana perquè es conservi la finestra i el balcó gòtic d'arc conopial i *bella traceria*, així com les portes.

El tema queda aturat, tot i que el 5 de desembre de 1969 l'Ajuntament havia acordat encarregar a l'arquitecte Joaquim M. Masramon la redacció d'un projecte per construir la Casa de Cultura en el *solar municipal* de la plaça 18 de Julio.

Paral·lelament, el Consistori viu una sèrie de lluites internes per l'alcaldia, que acaba com el rosari de l'aurora. En Ricard Presas queda pràcticament sol però els que volien fer-lo dimitir tampoc en surten ben parats. Finament, en Presas plega i per ordre governativa el cap local del Movimiento, Enric Virallonga, es converteix en alcalde en funcions des de l'abril de 1971 fins al febrer de 1972, quan és nomenat Narcís Casas.

Durant el mandat de Virallonga, el Centre d'Estudis Arqueològics de Llagostera demana, en un escrit del 4 d'agost, la cessió de l'edifici de la Casa de les Vídues, amb la voluntat de reconstruir-lo pel seu compte i condicionar-lo com a museu arqueològic. L'Ajuntament accepta la proposta (11-8-71) per considerar-la molt beneficiosa per al poble, però recorda que és un edifici catalogat i que s'ha de demanar a la Direcció General de Belles Arts.

Aspecte actual de la biblioteca del Casino Llagoterenc. Foto: A. M. LL.

Com que amb aquesta proposta el consistori semblava haver trobat una sortida al polèmic edifici, decideix sol·licitar a la Caixa de Pensions que en l'immoble que vol aixecar en el solar de la Plaça Espanya (sic), hi instal·li una biblioteca pública, tal i com ho ha fet en altres poblacions. (La sensibilitat municipal per tenir una gran plaça encara no havia arribat).

El 7 de desembre de 1971 l'alcalde Enric Virallonga escriu sobre les intencions de la Caixa: *"edifici adquirit, amb el propòsit, sembla (i) d'enderrocar-lo i fer-hi una nova construcció, per oficines i vivendes, tot d'acord amb la importància de la plaça"*. Els demana que tinguin en compte que Llagostera no té cap centre cultural pròpiament dit perquè mirin d'incorporar-lo al projecte.

El 22 d'abril el nou alcalde Narcís Casas escriu al governador civil fent un recentrament de la situació i hi afegeix la necessitat de disposar d'un museu per a les troballes arqueològiques. Afirma que la paret de la Casa de les Vídues es pot

ensorrar en qualsevol moment i insta el governador a trobar una fórmula per disposar del solar "inclosos els elements arquitectònics que no han de desaparèixer".

L'inici de les obres de restauració

Fa 20 anys havia passat molt de temps des que Jaume Roure volia enderrocar la Casa de les Vídues i encara faltava una dècada per la seva inauguració. Hem vist com de bones intencions no n'han pas faltat, ni tampoc inquietuds, però la burocràcia, els silencis administratius i la pròpia inèrcia ho va retardar fins gairebé la transició. La societat civil, el poble, sempre se n'havia preocupat al llarg dels anys. Des dels sindicalistes que el segle passat demanaven un lloc per formar-se fins a les reivindicacions que recollia el *Lacustaria*, passant per homes com Miquel Casadevall, Francesc Gifre o Francesc Rigau, que repetidament havien reclamat una biblioteca per Llagostera.

Projecte de reconstrucció i reforma parcial de la Casa de les Vídues de l'any 1961.

Concretament, el mestre Rigau explicava en el Programa de la Festa Major de 1976 les seves experiències en l'afany d'aconseguir una biblioteca. Des d'una reunió de forces vives, quan un prohoms li va respondre "Una biblioteca, per què?", fins a la junta de l'època d'en Presas, que hem comentat abans, i de la qual no se'n va parlar mai més. Rigau escribia que calia posar els llibres a l'abast perquè fossin fullejats, de manera que acabessin sent llegits. El mestre acabava el seu article dient: "Tinguem-ne doncs, una. No un inoperant dipòsit de llibres plens de pols. Una biblioteca funcional, confortable, ben situada, oberta, en la que ens hi trobem bé. Al seu front una persona competent que ens atengui i aconselli. Algún diari i revistes. Les novetats literàries al nostre abast, car la majoria econòmicament no hi arribem, i llibres, llibres.

Una biblioteca. Vingui d'on vingui, però operant i efectiva. Sigui patrocinada oficialment o per qualsevol entitat, o bé conjuntament. És igual, però això sí, pública, que convidi a visitar-la i a estar-hi. Els fruits seran ubèrrims i assegurats.

En definitiva, feia cent anys que el poble reclamava una biblioteca i per fi havíem arribat al començament de les obres.

La recta final

L'Ajuntament que presidia Narcís Casas va orientar les seves negociacions cap a la Diputació, on van trobar un aliat en el diputat Joan Tarrés, que junt amb l'arquitecte Joan M. de Ribot, tenien una particular manera d'entendre les rehabilitacions dels monuments arquitectònics.

En qualsevol cas, la primera pedra, parlant en termes econòmics, es va

posar el 18 de juny de 1974, quan la Diputació va aprovar la concessió de 500.000 pta., per a la restauració de la Casa de les Vídues, sempre i quan l'Ajuntament hi aportés la mateixa quantitat, durant el bienni 1974-75, dins del Pla de Restauracions de Monuments.

Inevitablement hem d'entrar en un dels grans temes de la restauració de les Cases de les Vídues: el cost real de les obres. Segons dades facilitades per l'Ajuntament, l'octubre de 1982 era de 10.307.014 pessetes i el municipi n'hi havia aportat un 50 per cent. Malgrat comptar amb la plena col·laboració de l'Arxiu Municipal de Llagostera i de l'Arxiu de la Diputació, ha estat impossible localitzar un expedient enter de les obres de restauració. Pràcticament no s'han trobat ni els plànols - només uns croquis fets a llapis - i les quantitats s'han hagut d'anar localitzant en les diferents actes municipals i de la Corporació gironina. En tot cas, les partides que estan consignades són aquestes:

any	Diputació	Ajuntament
74	500.000	---
76	750.000	750.000
77	600.000	600.000
78	500.000	500.000
79	700.000	700.000
81	750.000	1.200.000
82	1.500.000	1.500.000
total	5.300.000	5.250.000
	10.550.000	

Avui es pot considerar una quantitat poc important, però a finals dels setanta el cost de les obres i la seva durada - vuit anys - va fer aixecar molts comentaris: "l'obra de la seu", "un palau per la cultura", "una

sangonera del poble", etc. I el cert és que l'Ajuntament de l'època tirava endavant el projecte sense tenir molt clar en què s'havia d'acabar convertint la Casa de les Vídues. Només ens hem de remetre als programes de la Festa Major dels anys 1975, 76 i 78, on en diferents entrevistes amb el Consistori es diuen coses ben curioses.

Per exemple, l'any de la mort de Franco, en Robert Portas explica que els tècnics han de fer un avantprojecte i que una vegada el tinguin l'exposaran al poble i que aquest decidirà el que s'ha de fer. De passada, deia que l'Ajuntament hi havia posat 500.000 pta. l'any 1974, quan en realitat no els hi van aportar (fins el 1981 no es consignen 450.000 pta. més que la Diputació). Finalment manifestava que la idea de Joan Tarrés era reestructurar la Casa de les Vídues tal i com era abans. Les obres es van començar a finals de desembre del 75.

Un any més tard, Narcís Casas insisteix que es parlaria amb totes les entitats del poble per veure quins usos se li podia donar. En Robert Portas explicava que hi hauria tres plantes: sala d'actes, d'exposicions i museu i belles arts. Se li va preguntar què era més important que una biblioteca i va contestar que tot per un igual, però que el problema d'unabibliotecaeraconservarla. El 1978, en Jaume Vilanova aclareix les quantitats aportades per la Diputació i l'Ajuntament els tres primers anys, 1.250.000 i 750.000 pta., respectivament. Però hi afegia que el 76 i el 77 hi van posar 600.000 pta. més, quan en realitat només va ser aquest darrer any. L'alcalde

Narcís Casas puntualitzava que les obres les feia la Diputació i que l'Ajuntament només hi aportava els diners. Insisteix que la destinació de la Casa de les Vídues es competència del poble i que l'Ajuntament encara no s'havia plantejat a què es destinaria. No es parla de la biblioteca.

Les darreres gestions

El 23 de novembre de 1977, l'Ajuntament acorda fer gestions per constituir la biblioteca i demana al Centre Coordinador de Biblioteques que els digui quins tràmits s'han de fer. L'Enric Mirambell contesta que s'està a l'espera d'una nova normativa i que en tot cas on abans deia Servicio Nacional de Lectura, ara ha de dir Centro Nacional de Lectura i on abans era Direcció General d'Arxius i Biblioteques, ara és Subdirecció general de Bibliotecas. Etcètera.

En el ple del 18 de desembre de 1977 es dona compte de les normes establertes per l'Institut d'Estudis d'Administració Local (govern de la UCD) per a la creació d'una biblioteca pública. Es diu que han d'estar dotades amb un lot de 2.000 volums, que el local ha de tenir cent metres quadrats i que l'edifici ja no ha de ser estatal (reconeixen que no hi ha recursos).

El 23 de febrer de 1978 Gerard Coris demana en un escrit a l'Ajuntament la supressió de les barreres arquitectòniques a la Casa de les Vídues. L'Ajuntament trasllada, el 30 de març, l'escrit a la Diputació

demanant que si és possible es tingui en compte. Només cal anar a la biblioteca per observar que ni la Diputació ho va tenir en compte, ni l'Ajuntament se n'ha preocupat mai més.

Paral·lelament a les obres de la Casa de les Vídues, el país havia passat de la dictadura a la transició i al 1979 van haver-hi les primeres eleccions democràtiques municipals. El conveni amb la Diputació va seguir el seu curs, tot i que els homes de les dues corporacions havien canviat.

En una entrevista al Butlletí de Llagostera del mes de juliol de 1980, l'alcalde Josep Codina recalcava que el projecte de l'edifici l'havien portat els tècnics de la Diputació. Insistia que l'Ajuntament demanaria al poble l'ús que se li havia de donar, però que es pensava fer-hi l'Escola de Belles Arts, una Biblioteca i un museu.

Malgrat les promeses d'uns i d'altres no recordo que es fes cap consulta al poble sobre què s'hi havia de fer a la Casa de les Vídues. Però ara, analitzant amb la perspectiva del temps aquestes declaracions perden la transcendència que hi donàvem en aquells moments els qui fèiem les preguntes. No es concretava perquè la resposta no era fàcil. El ponent de Cultura de la Diputació, Joan Tarrés, i l'arquitecte Joan M. de Ribot volien reconstruir un edifici al seu gust i ningú no els deia el contrari. L'Ajuntament necessitava dels diners de la Diputació per acabar l'obra i sobre el que hi havia d'anar a dins ja se'n parlaria en el seu moment. Com així va ser.

El 1981 es va signar un

La Casa de les Vídues actualment acull la Biblioteca Julià Cutillé i l'Escola de Belles Arts. Foto: A. M. LL.

acord amb la Generalitat per crear la Biblioteca Popular de Llagostera, integrada a la Xarxa de Biblioteques de Catalunya. Es va haver d'iniciar un nou procés i el 17 de novembre el conseller de Cultura, Max Cahner, i l'alcalde Josep Codina signaven el conveni, segons el qual el municipi havia de cedir el local i aportar el 50 per cent del mobiliari. Havia d'assumir les despeses de manteniment, nomenar el personal auxiliar i subaltern i destinar una partida no inferior al 0,25 per cent del pressupost ordinari per a les despeses de la biblioteca, en el benentès que aquesta quantitat no podia incloure el manteniment ni el personal.

Per la seva part, la Generalitat hi aportava el 50 per cent pel mobiliari, un lot de llibres inicial no inferior als 3.000 volums, en qualitat d'usdefruit en temps indefinit, això sí, conservant la propietat dels llibres. Es comprometia a incrementar anualment el fons bibliogràfic amb una aportació no inferior a la

meitat de la quantitat destinada per l'Ajuntament, nomenar un bibliotecari titular, etc.

Ja tenim biblioteca!

El 28 de novembre de 1982 es va inaugurar l'edifici de la Casa de les Vídues, reconvertit en Biblioteca Pública i Escola Municipal de Belles Arts. La biblioteca està dedicada a Julià Cutillé i Creus, que va ser mestre de Llagostera des de l'any 1924 fins al 1934 i que va deixar una forta empremta per les seves inquietuds pedagògiques i culturals.

L'acte d'inauguració va comptar amb la presència de Marta Ferrusola, Max Cahner, el malaurat Ramon Trias i Fargas, Joan Granados i tots els càrrecs convergents a les comarques gironines: Arcadi Calzada, aleshores president de la Diputació, Josep López de Lerma, Xavier Soy, Joan Saqués, Ricard Masó, etc. No hi va faltar una actuació de la Coral de Veus de Besalú

i de l'Esbart de Fontcoberta, a més d'un aperitiu popular.

Com a dada curiosa, en el Catàleg de monuments i conjunts històrics-artístics, editat per la Generalitat el 1990, s'expliquen les característiques de la restauració de la Casa de les Vídues i es conclou: "A la planta superior s'ha obert una galeria amb finestrals que juntament amb el ràfec volat de la coberta, desfiguren totalment el conjunt."

La biblioteca, avui

Actualment, el fons de la biblioteca consta de 13.658 volums enregistrats; disposa de més d'una quarantena de revistes d'actualitat, moda, motor, natura, decoració, com per exemple *El Temps*, *Cambio 16*, *Natura*, *Integral*, *Nuevo Estilo*, *Revista de Girona*, etc. Es poden consultar diferents enciclopèdies alfabètiques i temàtiques: Larousse, Gran Enciclopedia Catalana, així com les publicacions locals: col·lecció del *Bulletí de*

Llagostera, de la revista *Lacustaria*, altres publicacions periòdiques, obra d'autors llagosterencs o sobre Llagostera, dossiers de premsa sobre la vila, etc.

S'hi poden llegir els diaris *La Vanguardia*, *El País*, *Avui*, *El Punt*, *Diari de Girona*. Es poden consultar diccionaris de català, castellà, francès, anglès, alemany, grec, llatí, portuguès, gallec, eusquera, àrab, xinès, esperanto. . . També hi ha un servei de vídeos sobre esdeveniments locals, de geografia, de natura.

La Biblioteca està dedicada al mestre Julià Cutillé. Foto: Vall-Ilosera. A. M. LL.

Moviment de la biblioteca

En tancar l'any 1992 s'havien inscrit 1.111 lectors. Les altes durant cada any de funcionament de la biblioteca s'han repartit de la següent manera:

Desembre 1982:	74
1983:	370
1984:	151
1985:	76
1986:	41
1987:	45
1988:	70
1989:	67
1990:	65
1991:	57
1992:	95

Les autoritats visiten les instal·lacions el dia de la inauguració. Foto: Vall-Ilosera. A. M. LL.

S'han deixat en préstec els següents volums:

	Sec. Inf. i Juv.	Sec. ad.	Total
Des. 1982	47	66	113
1983	3.501	1.238	4.739
1984	4.121	1.189	5.310
1985	3.493	1.653	5.092
1986	2.322	1.331	3.663
1987	1.539	1.185	2.724
1988	1.477	1.561	3.038
1989	1.227	1.775	3.002
1990	1.231	1.056	1.874
1991	999	1.392	2.371
1992	1.482	1.512	2.994

En aquesta primera dècada de la seva història s'ha demostrat que la Biblioteca és necessària per al poble. Foto: Vall-Ilosera. A. M. LL.

Ha passat per la biblioteca el següent nombre de lectors:

	Sec. Inf. i Juv.	Sec. ad.	Total
Des. 1982	458	122	584
1983	5.936	1.306	7.241
1984	8.237	1.410	9.647
1985	8.130	942	9.072
1986	8.038	762	8.800
1987	4.852	941	5.793
1988	4.220	2.340	6.560
1989	3.386	2.441	5.827
1990	3.698	2.475	6.173
1991	2.481	2.053	4.534
1992	2.569	2.244	4.813

Reflexions finals

Aquestes dades són prou significatives: la biblioteca fa un servei. Al llarg de l'any hi passen unes cinc mil persones, que si fossin repartides equitativament equivaldria a la pràctica totalitat del poble. No és així. Hi ha molts llagosterencs que no hi han posat mai els peus i l'excusa que està mal situada no serveix. La del Casino és ben cèntrica i no ha funcionat des d'abans de la guerra. Per altra part, el local és correctíssim i l'estadística demostra que la

biblioteca ha deixat de ser una guarderia, com semblava que havia de convertir-se els anys 84, 85 i 86. Ara pràcticament hi van la mateixa quantitat d'adults que d'infants, tot i que bona part d'aquests s'estimen més quedar-se mirant la televisió o entretenir-se amb els videojocs i els ordinadors. Com sempre, els temps estan canviant, però la biblioteca és tan necessària avui, com podia ser-ho fa cent anys, quan no existien tots aquests artefactes i llegir era gairebé un luxe de ric.

Finalment, hem vist com

la Casa de les Vídues és una eina indispensable per a la comunitat llagosterenca. Gairebé no he parlat de l'Escola de Belles Arts, però crec que el centre que comparteix sostre amb la biblioteca té una història pròpia prou apassionant com per dedicar-hi una Crònica entera.

AGRAÏMENTS:

A marta Albà (Arxiu Municipal de Llagostera), a Narcís Castells (Arxiu de la Diputació de Girona) i a Elena Redó (Biblioteca popular Julià Cutillé).

FONS CONSULTATS:

Actes del Ple de l'Ajuntament de Llagostera i les sèries Obres de caràcter municipal i Biblioteca de l'AMLL; Actes del ple de la Diputació de Girona; Biblioteca popular Julià Cutillé; Grau Ferrando, Dolors: Llagostera a *Quaderns de la revista de Girona*, Girona, 1987; Lacustaria; Butlletí de Llagostera; Programa Festa Major (1970-1992)

TÍTOLS PUBLICATS

1 - El Mercat i la Fira
per Marta Albà i Espinet

2 - El Passeig Romeu
per Fina Solà i Llinós

3 - Breu història de la infermeria a
Llagostera
per Rosa Masana i Ribas

4 - El llarg acabament de l'església de
Llagostera (Segles XVII - XVIII)
per Josep M. T. Grau i Pujol
i Roser Puig i Tàrrach

5 - Jaume Roure i Prats
per Dolors Grau i Ferrando

6 - Industries sureres a Llagostera
per Fina Blanch i Rissech
i Rosa Masana i Ribas

7 - La Casa de les Vídues
Cent anys per tenir una Biblioteca Pública
per Joan Ventura i Brugulat.

PROPERES TÍTOLS

-- La Plaça Catalunya
per Marta Albà i Espinet
i Enric Ramionet i Lloveras

- Breu història de la sastreria a Llagostera
per Josep Vilallonga i Ribalta

- Els noms del carrers:
dedicacions i origen.
per Ramon Brugulat i Pagès

SUBSCRIPCIÓ GRATUÏTA

Si voleu formalitzar una subscripció
gratuïta per poder rebre periòdicament la
revista CRÒNICA, només cal que truqueu
a l'Ajuntament de Llagostera (83 03 75) o
a l'Arxiu Municipal (80 54 36) per donar
les vostres dades.

ARXIU MUNICIPAL

Pl. del Mercat, 5 17240 LLAGOSTERA

Horari: de dilluns a divendres de 10 h. a 13 h.

